

PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMO IR BRANDOS EGZAMINŲ TOBULINIMO 2008–2012 METAIS PRIEMONIŲ PLANAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų tobulinimo 2008–2012 metais priemonių plano (toliau – Priemonių planas) paskirtis – numatyti būsimą pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų kaitą, atitinkančią apibendrinamojo formalaus vertinimo nuostatas ir principus. Priemonių plane pateikiama pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų esamos situacijos analizė, aptariami bendrieji jų kaitos principai, tikslai ir uždaviniai, jų įgyvendinimo priemonės.

2. Priemonių planas parengtas atsižvelgus į Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853) nuostatas, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 21 d. įsakymą Nr. 1465 „Dėl Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrųjų programų ir bendrojo išsilavinimo standartų XI-XII klasėms patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. liepos 9 d. įsakymą Nr. ISAK-1015 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo standarto ir Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų I–X klasėms tvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 77-3525), Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK-256 (Žin., 2004, Nr. 35-1150), Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. ISAK- 970 (Žin., 2007, Nr. 63-2440), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymą Nr. ISAK-1159/A1-178 „Dėl profesinio rengimo standartų tvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 116-4343).

II. SITUACIJOS ANALIZĖ

3. Lietuvoje organizuojami ir vykdomi pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas baigusiems 10-ąją (II gimnazijos) klasę ir brandos egzaminai – vidurinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokiniams, buvusiems mokiniams ir eksternams.

4. Nuo 2003 metų vykdomi gimtosios kalbos, matematikos, lietuvių valstybinės kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimai neprivalomi. Pasiekimai tikrinami Nacionalinio egzaminų centro parengtomis užduotimis, vertinimas vykdomas mokyklose. 2008 metais Lietuvoje pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime dalyvavo 84 proc. mokinių.

5. Šiuo metu funkcionuojanti Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos brandos egzaminų sistema pradėta kurti 1996 metais. Pagrindinis egzaminų sistemos reformai keltas uždavinys buvo išvengti dvigubo vidurinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinių egzaminavimo baigus vidurinio ugdymo programą ir stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas.

6. 2002 metais brandos egzaminų reforma buvo baigta. Tais metais buvo vykdomi 12 mokomųjų dalykų valstybiniai brandos egzaminai ir 18 mokomųjų dalykų mokykliniai brandos egzaminai. Mokinys, baigęs vidurinio ugdymo programą, turėjo išlaikyti 4 brandos egzaminus, iš kurių vienas (lietuvių kalbos) privalomas. Brandos egzamino tipą – mokyklinį ar valstybinį – abiturientas rinkosi atsižvelgdamas į savo tolesnius planus studijuoti aukštojoje mokykloje. Tokia duali mokyklinių ir valstybinių brandos egzaminų sistema tenkino Lietuvos aukštųjų mokyklų informacinius poreikius priėmimui organizuoti ir teikė galimybių kurti bendro priėmimo į visas Lietuvos aukštąsias mokyklas sistemą, kuriai atstovauja Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendram priėmimui organizuoti. Nacionalinis egzaminų centras analizavo brandos egzaminų rezultatus ir teikė informaciją Švietimo ir mokslo ministerijai, savivaldybėms, mokykloms, prisidėjo kuriant švietimo stebėsenos sistemą.

7. 2003–2007 metais buvo įvesti informacinių technologijų valstybinis brandos egzaminas ir muzikologijos mokyklinis brandos egzaminas. 2004 metais įdiegta duomenų perdavimo sistema KELTAS, kuria Nacionalinis egzaminų centras perduoda ir gauna informaciją iš valstybinių brandos

egzaminų vertintojų, mokyklų, savivaldybių. 2007 metais buvo sumažintas laikomų brandos egzaminų skaičius – viduriniam išsilavinimui įgyti reikia išlaikyti vieną privalomą (lietuvių gimtosios ar valstybinės kalbos) ir du (vietoj buvusių trijų) pasirenkamuosius brandos egzaminus.

III. PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMO IR BRANDOS EGZAMINŲ KAITOS TIKSLAS IR PRINCIPAI

8. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų kaitos tikslas – atliepti pasikeitusius švietimo poreikius ir pagerinti apibendrinamojo vertinimo kokybę.

9. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų kaita paremta šiais principais:

9.1. pagrįstumo – pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų programos ir užduotys atitinka bendrųjų programų nustatytus mokinių pasiekimų reikalavimus, t. y. vertinami numatyti mokymosi pasiekimai, mokinių bendrosios kompetencijos, vertinimo būdai atitinka vertinimo tikslus;

9.2. skaidrumo – pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų vykdymo ir vertinimo procedūros žinomos mokiniams ir kandidatams, mokytojams, mokinių tėvams. Kandidatams sudaromos galimybės susipažinti su savo brandos egzamino darbo kopija;

9.3. patikimumo – pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime dalyvaujantiems mokiniams ir brandos egzaminų kandidatams sudaromos vienodos sąlygos atlikti užduotį; vertinant mokinių pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo darbus, rezultatai lyginami su pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo programoje nustatytais kriterijais; kandidatų brandos egzaminų rezultatai lyginami tarpusavyje ir su brandos egzaminų programoje nustatytais kriterijais;

9.4. rezultatų panaudojimo korektiškumo – pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminų rezultatai turi būti naudojami nepažeidžiant asmenų teisių.

IV. PAGRINDINIO UGDYMO PASIEKIMŲ PATIKRINIMAS

10. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo tikslas – įvertinti mokinių pagrindinio ugdymo pasiekimus ir teikti informaciją apie pagrindinio ugdymo kokybę.

11. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo uždaviniai:

11.1. įvertinti mokinių dalykines ir bendrąsias kompetencijas, pasiektas įgyvendinant pagrindinio ugdymo bendrąsias programas, ir išduoti mokymosi pasiekimus įteisinančius dokumentus;

11.2. teikti informaciją mokiniams apie jų mokymosi rezultatus, reikalingą renkantis tolesnį dalyko mokymosi kursą ir mokyklą;

11.3. teikti informaciją mokykloms, reikalingą priimant mokinius į tolesnio mokymosi programas ir užtikrinant lygias mokinių galimybes;

11.4. teikti mokykloms ir savivaldybėms informaciją, kuri padėtų įsivertinti mokymo rezultatus;

11.5. teikti švietimo stebėsenai informaciją ir informuoti visuomenę apie pagrindinio ugdymo rezultatus.

12. Numatoma, kad nuo 2009 metų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas taps privalomas.

13. 2008–2011 metais numatoma vykdyti šių dalykų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo pasiekimus: lietuvių (gimtosios ir valstybinės kalbos), matematikos, gimtosios kalbos (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) kalbos.

14. Tautinių mažumų mokyklose sprendimą dėl gimtosios kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo privalomumo priima mokyklos direktorius, pritarus mokyklos tarybai.

15. Nuo 2012 metų numatoma įvesti privalomą informacinių technologijų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą.

16. Numatoma nuo 2012 metų įvesti 1–4 pasirenkamuosius (gamtos, socialinių mokslų, užsienio kalbų, menų) pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimus. Mokinys turės rinktis vieną iš pasirenkamųjų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų.

17. Nuo 2012 metų numatoma, kad mokinys privalės laikyti ne mažiau kaip 4 mokomųjų dalykų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimus.

18. Pagrindinio ugdymo pasiekimų programos atitinka bendrųjų pagrindinio ugdymo programų nustatytus mokinių pasiekimų reikalavimus. Numatoma, kad nuo 2010 metų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo programose ir užduotyse bus aiškiai išskiriama minimalius reikalavimus atitinkanti

dalis. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo programos bus skelbiamos prieš dvejus metus iki pasiekimų pagal šias programas patikrinimo.

19. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo dalykų programos, užduotys, jų vertinimo instrukcijos rengiamos centralizuotai.

20. Specialiųjų poreikių mokiniui, raštu pareiškusiam pageidavimą pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo užduoties forma, jos vertinimo instrukcija ir vykdymas gali būti pritaikoma atsižvelgus į jo sveikatos sutrikimus švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

21. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą mokyklose organizuos savivaldybės vykdomoji institucija.

22. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo mokinių darbų vertinimas yra kriterinis.

23. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo mokinių darbų vertinimą organizuos savivaldybės vykdomosios institucijos įsteigtuose vertinimo centruose.

24. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai įrašomi mokymosi pasiekimų dokumentuose. Užsienio kalbų pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatas bus išreikštas įvertinimu ir pasiektu lygiu pagal bendruosius Europos kalbų metmenis.

25. Mokiniais, neišlaikiusiems pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, iki einamųjų metų rugsėjo 1 d. bus organizuojama pakartotinė sesija.

26. Mokinys, neišlaikęs pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo, galės tęsti mokymąsi bendrojo lavinimo mokyklos išlyginamojoje klasėje, profesinio mokymo įstaigoje arba mokyti savarankiškai pagrindinio ugdymo programą vykdančioje mokykloje.

27. Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo kaitos uždaviniai ir priemonės pateikiami 1 priede.

V. BRANDOS EGZAMINAI

28. Brandos egzaminų tikslas – įvertinti mokinio vidurinio ugdymo pasiekimus ir jų atitiktį bendrųjų programų reikalavimams ir teikti informaciją vidurinio ugdymo kokybei gerinti.

29. Brandos egzaminų uždaviniai:

29.1. įvertinti mokinių dalykines ir bendrąsias kompetencijas, pasiektas įgyvendinant vidurinio ugdymo bendrąsias programas, išduoti mokymosi pasiekimus įteisinančius dokumentus;

29.2. teikti mokiniams informaciją apie jų mokymosi rezultatus, reikalingą renkantis tolesnį mokymosi kelią ir profesinę karjerą;

29.3. teikti aukštosioms mokykloms, profesinėms mokykloms informaciją, reikalingą priėmimui organizuoti, lyginant kandidatų pasiekimus tarpusavyje šalies mastu;

29.4. teikti informaciją švietimo stebėsenai ir informuoti visuomenę.

30. Numatoma, kad 2010–2012 m. brandos atestatui gauti reikės išlaikyti 2 brandos egzaminus – privalomąjį lietuvių kalbos ir vieną pasirenkamąjį.

31. Kandidatas galės laikyti iki 6 brandos egzaminų.

32. Nuo 2010 metų numatoma, kad pakartotinėje sesijoje egzaminus leidžiama laikyti tik tiems kandidatams, kurie dėl pateisinamos priežasties nelaikė valstybinio brandos egzamino ar mokyklinio brandos egzamino bei lietuvių (gimtosios ar valstybinės) kalbos valstybinio brandos egzamino neišlaikiusiems kandidatams pagrindinės sesijos metu – jie galės perlaikyti mokyklinį brandos egzaminą.

33. Numatoma nuo 2010 metų neorganizuoti tų pasirenkamųjų mokomųjų dalykų mokyklinių brandos egzaminų, kurių vykdomi valstybiniai brandos egzaminai, išskyrus lietuvių (gimtosios) ir lietuvių (valstybinės) kalbos brandos egzaminą.

34. Brandos egzaminų programos rengiamos pagal bendrąsias vidurinio ugdymo programas ir skelbiamos prieš 2 metus iki vykdant brandos egzaminus pagal šias programas.

35. Brandos egzaminų programose bus numatyta, kad ne mažiau kaip 30 ir ne daugiau kaip 50 proc. valstybinio brandos egzamino užduoties atitiktų bendrojo kurso mokinių pasiekimų reikalavimus.

36. 2010–2012 m. numatoma, kad kandidatams dar iki apeliaciją pateikiant bus sudaroma galimybė susipažinti su savo darbo kopija ir galutiniu įvertinimu.

37. Numatoma nuo 2010 m. įvesti technologijų mokyklinį brandos egzaminą.

38. 2012 metais planuojama įvesti pasirenkamąjį brandos darbą. Jis būtų skirtas mokinių bendrosioms kompetencijoms įtvirtinti ir įvertinti. Tokio darbo įvedimas sudarytų galimybes: ugdyti ilgalaikius savarankiško darbo įgūdžius; parodyti patinkančio mokiniui dalyko žinias ir gebėjimus;

nuodugniai pažinti mokomojo dalyko atskiras temas; ugdyti gebėjimą ieškoti ir rinkti informaciją iš skirtingų šaltinių; atlikti darbą pagal aiškiai nurodytus kriterijus ir reikalavimus.

39. Numatoma nuo 2012 metų lietuvių kalbos brandos egzaminą vykdyti pagal bendrą egzamino programą (vietoj buvusių lietuvių (gimtosios) ir lietuvių (valstybinės) kalbos brandos egzaminų).

40. Nuo 2012 metų planuojama įvesti papildomus pasirenkamuosius geografijos, lietuvių kalbos valstybinius brandos egzaminus, menų mokyklinį brandos egzaminą.

41. Numatoma, kad nuo 2012 metų brandos atestatui gauti reikės išlaikyti privalomą lietuvių kalbos brandos egzaminą ir pasirinktinai rašyti brandos darbą arba laikyti vieną pasirenkamąjį mokyklinį brandos egzaminą arba valstybinį brandos egzaminą.

42. Dalykų brandos egzaminų programos, užduotys, jų vertinimo instrukcijos rengiamos centralizuotai.

43. Specialiųjų poreikių mokiniui, raštu pareiškusiam pageidavimą brandos egzaminų užduoties forma, jos vertinimo instrukcija ir vykdymas gali būti pritaikoma atsižvelgus į jo sveikatos sutrikimus švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

44. Brandos egzaminai vykdomi švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

45. Mokyklinių brandos egzaminų kandidatų darbai vertinami savivaldybės vykdomųjų institucijų įsteigtuose vertinimo centruose, valstybinių brandos egzaminų – Nacionalinio egzaminų centro įsteigtuose vertinimo centruose.

46. Mokyklinių brandos egzaminų darbų ir brandos darbo vertinimas yra kriterinis. Nuo 2010 metų numatoma, kad atnaujintose mokyklinių brandos egzaminų programose, jų reikalavimuose ir egzaminų užduotyse bus aiškiai išskiriama minimalius reikalavimus atitinkanti dalis.

47. Numatoma, kad valstybinių brandos egzaminų kandidatų darbų vertinimas bus mišrus – kriterinis ir norminis.

48. Brandos egzaminų rezultatai įrašomi į brandos atestato priedą.

49. Brandos egzaminų kaitos uždaviniai ir priemonės pateikiami 2 priede.

VI. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

50. Iki 2009 metų susitariama, kaip pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai siejami su mokinio tolesnio dalyko kurso (bendrojo ar išplėstinio) pasirinkimu.

51. Numatoma, kad tie kandidatai, kurie negaus brandos atestato, neišlaikytus brandos egzaminus laikys kitais mokslo metais. Tie kandidatai, kurie gaus brandos atestatą, bet norės pagerinti savo rezultatus, galės rengtis savarankiškai ir valstybinius ar mokyklinius brandos egzaminus turės galimybę laikyti kitais mokslo metais.

52. 2012 metais, kai bus įvykdytas Priemonių planas ir jame numatyti pakeitimai pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir brandos egzaminams, bus atliekamas situacijos įvertinimas ir numatomi tolimesni pokyčiai.
